

IJTIMOIIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHGA XIZMAT QILUVCHI TARBIYAVIIY MASHG'ULOTLAR MAZMUNI.

Mamatova Mohiniso Davlatovna¹

¹ Abdulla Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti
"Kattalar ta'limi" yo'nalishi magistranti

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:02.06.2025

Revised: 03.06.2025

Accepted:04.06.2025

KALIT SO'ZLAR:

ijtimoiy
kompetensiya,
tarbiyaviy mashg'ulot,
interfaol metodlar,
trening, fuqarolik
tarbiyasi, shaxsni
shakllantirish,
pedagogik jarayon, rolli
o'yinlar, ijtimoiy-
emotsional rivojlanish,
kommunikativ
ko'nikmalar.

Maqolada ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiluvchi tarbiyaviy mashg'ulotlarning mazmuni, shakllari, metodlari va ularning pedagogik samaradorligi tahlil qilingan. Turli yo'nalishlarda tashkil etiladigan mashg'ulotlarning ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishdagi o'rni yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, tarbiyaviy mashg'ulotlar orqali o'quvchilarda ijtimoiy ong, jamoaviylik, mas'uliyat va muloqot madaniyati shakllanishi aniq ko'rsatilgan. Maqola tarbiya tizimini takomillashtirishga xizmat qiluvchi amaliy va nazariy tavsiyalarni ham o'z ichiga oladi.

KIRISH. Zamonaviy ta'lim jarayoni shaxsning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladigan chuqur tarbiyaviy komponentga ega bo'lishi zarur. Ayniqsa, bugungi kunda yoshlarning ijtimoiy hayotga faol moslashuvi, jamoa bilan ishlay olish qobiliyati, ijtimoiy munosabatlarda mas'uliyatli bo'lishi ularning ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirish orqali amalga oshiriladi. Bunday kompetensiyalarni rivojlantirishda tarbiyaviy mashg'ulotlar asosiy vosita hisoblanadi.

Tarbiyaviy mashg'ulotlar – amaliy ta'sir vositasi

Tarbiyaviy mashg'ulotlar bu – o'quvchilarda axloqiy, estetik, fuqarolik, madaniy va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan, maxsus rejalashtirilgan, metodik asoslangan pedagogik faoliyatdir. Bunday mashg'ulotlar interfaol yondashuvlar asosida olib borilganda ijobiy natijadorlik beradi.

Mashg'ulotlar quyidagi yo'nalishlarda tashkil etiladi:

Axloqiy tarbiya: halollik, rostgo'ylik, vijdonlilik haqida suhbatlar, bahs-munozaralar.

Fuqarolik tarbiyasi: Vatanparvarlik, jamiyatga daxldorlik tuyg'ularini rivojlantiruvchi treninglar.

Ijtimoiy-emotsional tarbiya: Empatiya, o'zini anglash, boshqalarni tinglash ko'nikmalari bo'yicha rolli o'yinlar.

Kommunikativ tarbiya: guruhliy ishlar, debatlar, jamoaviy loyihalar orqali muloqot madaniyatini shakllantirish.

Tarbiyaviy mashg'ulotlarning ijtimoiy kompetensiyaga ta'siri

Tarbiyaviy mashg'ulotlar orqali o'quvchilarda quyidagi ijtimoiy kompetensiyalar shakllanadi:

Ijtimoiy ong va mas'uliyat – o'zining va boshqalarning huquqlariga hurmat;

Jamoadagi rolini anglash – o'z hissasini qo'shishga tayyorlik;

Madaniyatlararo muloqot – boshqacha fikr va qadriyatlarni tushunish;

Muammoni hal qilish ko'nikmasi – ijtimoiy nizolarni tinch yo'l bilan hal eta olish.

Bugungi kunda ta'lim jarayoni kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilayotgani bois, o'quvchilarning ijtimoiy tajribani o'zlashtirishi, uni amalda qo'llashi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ijtimoiy kompetensiyalar shaxsning atrof-muhitga moslashuvi, jamoa bilan hamkorlikda ishlashi, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalarini anglatadi. Bu jarayonda tarbiyaviy mashg'ulotlar bilim, ko'nikma va qadriyatlarni uyg'unlashtirgan pedagogik vosita hisoblanadi.

Mashg'ulotlarning turli ko'rinishlari orqali kompetensiyalarni rivojlantirish:

1. Axloqiy-didaktik o'yinlar – O'quvchilarda halollik, yordamchanlik, empatiya tuyg'ularini rivojlantiradi.

2. Case study (vaziyatli tahlil) – Murakkab ijtimoiy muammolarni muhokama qilish orqali muammoli fikrlashni o'rgatadi.

3. Ssenariyli treninglar – Hayotiy vaziyatlar asosida rollarni bajarish orqali tajriba to'plashga imkon beradi.

4. Mini-loyihalar – O'quvchilar kichik jamoalarda muayyan ijtimoiy masalani hal qilish ustida ishlaydi.

Pedagog uchun tavsiyalar:

Har bir tarbiyaviy mashg'ulot oldidan diagnostik suhbat o'tkazish;

Faollikni oshirish uchun samarali motivatsion usullardan foydalanish (masalan, rolga kirish, kutilmagan savollar);

Har bir mashgʻulot yakunida shaxsiy va guruhiy baholash refleksiyasini yoʻlga qoʻyish;
Mashgʻulot materiallarini hayotiy misollar, media va raqamli texnologiyalar bilan boyitish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.Абдуллаева. Tarbiyaviy texnologiyalar. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2021.
2. Xamidova, N. (2022). Tarbiyada interfaol metodlardan foydalanishning samaradorligi. Pedagogik izlanishlar jurnali, №4, 115–120.
3. Gʻulomova M., Ortiqov S. Shaxs tarbiyasi va ijtimoiy muhit. – Toshkent: Oʻqituvchi, 2020.
4. Gʻofurova, N. (2021). Oʻquvchilarda ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasi. Zamonaviy taʼlim va tarbiya, №5, 92–98.
5. Hasanov B.X. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: “Ilm ziyo”, 2019.

